

รายงานการเดินทางไปราชการ ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

๑. ชื่อโครงการ : โครงการศึกษาโบราณสถานบนเส้นทางราชมรรคาในเขตประเทศกัมพูชา

๒. วัตถุประสงค์

- เพื่อสำรวจโบราณสถานบนเส้นทางราชมรรคาในเขตประเทศกัมพูชาที่มีความเชื่อมโยงกับโบราณสถานศิลปะเขมรในประเทศไทย บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว - กัมพูชา จังหวัดบันเตียเมียนเจีย
- เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานในเขตประเทศกัมพูชา ปราสาทสด๊กก๊อกธม และโบราณสถานศิลปะเขมรในประเทศไทย บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว
- เพื่อศึกษาโบราณสถานปราสาทบันทายฉมาร์ (Banteay Chhmar) ด้วยระบบอากาศยานไร้คนขับ สำหรับเป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบโบราณสถานปราสาทสด๊กก๊อกธม และโบราณสถานศิลปะเขมรในประเทศไทย บริเวณพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว
- เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของหินที่ปราสาทบันทายฉมาร์ สำหรับเปรียบเทียบองค์ประกอบทางเคมีของหินในแหล่งตัดหิน และโบราณสถานศิลปะเขมรประเภทหินในประเทศไทย

๓. กำหนดเวลา : ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

๔. สถานที่ : โบราณสถานปราสาทบันทายฉมาร์ (Banteay Chhmar), โบราณสถานปราสาทบันทายทัฟ (Banteay Toap) และโบราณสถานบนเส้นทางราชมรรคาในจังหวัดบันเตียเมียนเจีย

๕. หน่วยงานผู้จัด : ศูนย์วิจัยสหวิทยาการ เฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

๖. หน่วยงานสนับสนุน : สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรมศิลปากร

๗. กิจกรรม

- สำรวจศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง และโรคศาลา บนเส้นทางราชมรรคาทางตะวันออกของปราสาทสด๊กก๊อกธม
- การบรรยายสรุปข้อมูลการวิจัยของนักเรียนยุวนักวิจัยจากโรงเรียน Banteay Chhmar High School
- อบรมการใช้อากาศยานไร้คนขับแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงาน APSARA National Authority ประเทศกัมพูชา
- การวิเคราะห์ตัวอย่างหินจากปราสาทบันทายฉมาร์ และปราสาทบันทายทัฟ ด้วยเครื่อง X-ray fluorescence (XRF) โดยสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)
- การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเรื่อง ระบบจัดการน้ำโบราณในพื้นที่ปราสาทบันทายฉมาร์

๘. คณะผู้แทนไทย

๘.๑ พ.อ.รศ.ดร. สุรัตน์ เลิศล้ำ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสหวิทยาการ เฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

๘.๒ รศ.ดร.จีราวรรณ แสงเพ็ชร คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๘.๓ ดร.ศศิพันธุ์ คณะวิรัตน์ หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ

๘.๔ ดร.มณฑล ยงค์ประวัติ นักวิทยาศาสตร์นิวเคลียร์ สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ

๘.๕ นางสาวอลิสรา ชัยวงษ์ ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ

๘.๖ นางสาวธวัชรรัตน์ ชัยนราพิพัฒน์ หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์สตึกก๊อกรม สำนักศิลปากรที่ ๕ ปราจีนบุรี กรมศิลปากร

๘.๗ นางสาวพิมพ์ชนก พงษ์เกษตรกรรม นักโบราณคดีประจำโครงการ

๙. สรุปสาระกิจกรรม

- สำรวจศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง และอโรคยาศาลา บนเส้นทางราชมรรคาทางตะวันออกของ ปราสาทสตึกก๊อกรม เส้นทางราชมรรคาจากเมืองพระนครสู่ปราสาทสตึกก๊อกรมสิ้นสุดที่บริเวณอำเภอสวายจิก ระยะทางห่างจากปราสาทสตึกก๊อกรมประมาณ ๕๐ กิโลเมตร แต่ยังคงมีการค้นพบโบราณสถานตามแนวเส้นทางตามธรรมชาติ ซึ่งจุดที่สามารถเข้าสำรวจได้พบโบราณสถาน ๒ แห่ง คือ

๑. ปราสาท Lobek Svay อยู่ห่างจากปราสาทสตึกก๊อกรมไปทางตะวันออกประมาณ ๗ กิโลเมตร สันนิษฐานว่า เป็นธรรมศาลา หรือที่พักคนเดินทาง สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๖ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ สภาพตัวปราสาทส่วนใหญ่พังทลายแล้ว คงเหลือแต่กำแพงแก้วทำจากศิลาแลงบางส่วน ล้อมรอบด้วยคูน้ำ พบชิ้นส่วนเสาประดับกรอบประตูแปดเหลี่ยม ด้านตะวันออกของปราสาท ห่างไปประมาณ ๓๐๐ เมตร มีบารายขนาดประมาณ ๑๘๐ x ๒๑๐ เมตร ซึ่งเป็นบารายที่ใช้วิธีการปั้นคันดินสำหรับกักเก็บน้ำ

๒. ปราสาทกุก (Prasat Kuk) อยู่ห่างจากปราสาทสตึกก๊อกรมไปทางตะวันออกประมาณ ๘ กิโลเมตร สันนิษฐานว่า เป็นอโรคยาศาลา สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตัวอาคารสร้างตามผังของอโรคยาศาลาด้วยศิลาแลง และชิ้นส่วนประดับสถาปัตยกรรมทำจากหินทราย

- การบรรยายสรุปข้อมูลการวิจัยของนักเรียนยุวนักวิจัยจากโรงเรียน Banteay Chhmar High School เรื่องการจัดการน้ำในพื้นที่โบราณสถานปราสาทบันทายฉมาร์ (Banteay Chhmar) และวิถีทางวัฒนธรรมของประชาชนโดยรอบโบราณสถานปราสาทบันทายฉมาร์ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างศูนย์วิจัยสหวิทยาการ เฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หน่วยงาน APSARA National Authority ประเทศกัมพูชา และโรงเรียน Banteay Chhmar High School เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักรักและหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพ สำหรับเป็นการต่อยอดทางการศึกษาในอนาคต

- อบรมการใช้อากาศยานไร้คนขับแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงาน APSARA National Authority ประเทศกัมพูชา โดยศูนย์วิจัยสหวิทยาการ เฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สำหรับการสำรวจศึกษาและจัดทำข้อมูลแผนที่ (Mapping Data) ปราสาทบันทายฉมาร์ (Banteay Chhmar) และปราสาทบันทายทัพ (Banteay Toap) ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสำรวจศึกษาโบราณสถานในพื้นที่ใกล้เคียง และการศึกษาข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศสำหรับเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสำรวจภาคพื้นดิน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี

- การวิเคราะห์ตัวอย่างหินจากปราสาทบันทายฉมาร์ และปราสาทบันทายทัพ ด้วยเครื่อง X-ray fluorescence (XRF) โดยสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นการเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางเคมีของตัวอย่างหินของปราสาทบันทายฉมาร์ และปราสาทบันทายทัพ เพื่อหาแหล่งตัดหิน และเพื่อเก็บเป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบกับปราสาทหินแห่งอื่นๆต่อไป ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นยังต้องนำประมวลผลผ่านระบบปฏิบัติในห้องปฏิบัติการต่อไป

- การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเรื่อง ระบบจัดการน้ำโบราณในพื้นที่ปราสาทบันทายฉมาร์ ซึ่งปราสาทบันทายฉมาร์เป็นปราสาทที่สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ตามคติความเชื่อเรื่องภูมิจักรวาล เป็นศาสนสถานในศาสนาพุทธ นิกายมหายาน และมีระบบการจัดการน้ำตั้งแต่เส้นทางขนส่งหินวัตถุดิบจากแหล่งตัดหินสระเพลง จังหวัดสระแก้ว ประเทศไทย มายังปราสาทบันทายฉมาร์โดยมีการทำคันดิน ๒ คันให้เป็นคลองสำหรับลำเลียงก้อนหิน และเป็นตัวบังคับน้ำจากพื้นที่สูงให้เข้าสู่คูเมืองรอบปราสาท และบารายทางตะวันออก โดยมีการทำคันดินเป็นกำแพงเมืองและคันบังคับน้ำด้านตะวันตกและด้านใต้ของเมือง โดยมีระยะห่างจากคูเมืองประมาณ ๔๐๐ เมตร ในแต่ละมุมมีประตูน้ำสำหรับบังคับน้ำให้เข้าไปยังคูเมือง โดยสร้างจากศิลาแลง คันดินทางใต้มีการขุดเป็นคลองกว้างประมาณ ๓๐ เมตร สำหรับส่งน้ำไปยังบารายที่อยู่ทางตะวันออก ซึ่งลักษณะการจัดการน้ำด้วยการสร้างคันบังคับน้ำถูกใช้อย่างแพร่หลายในวัฒนธรรมเขมรรวมถึงปราสาทศักดิ์ก้อมด้วย

๑๐. ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรม

- ระยะเวลาที่ค่อนข้างจำกัด ทำให้การศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลจึงถูกจำกัด และอาจทำให้พลาดข้อมูลในบางส่วนไป

- กรมศิลปากรควรมีความร่วมมือระหว่างประเทศในการศึกษางานทางด้านโบราณคดี เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นภาพของสภาพสังคม และสภาพแวดล้อมในอดีต เพื่อให้เกิดการพัฒนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการรับและส่งผ่านอิทธิพลของคนในอดีต เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพในระดับภูมิภาคต่อไป

.....ผู้สรุปผลการเดินทางไปราชการ

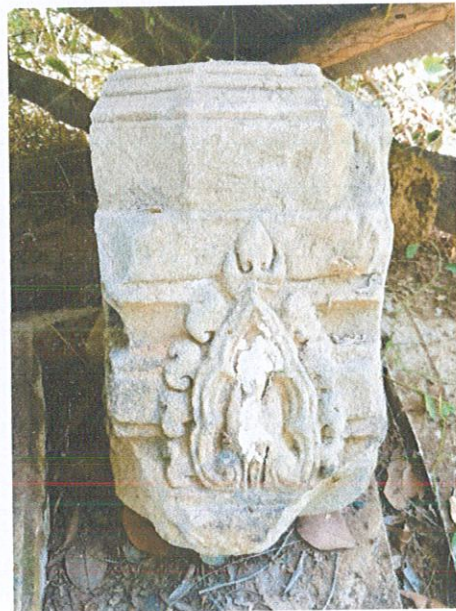
(นางสาวธวัชรรัตน์ ชัยนราพิพัฒน์)

หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศักดิ์ก้อม

ภาพประกอบรายงานการเดินทางไปราชการ ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา
ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

กำแพงศิลาแลง ปราสาท Lobek Svay

ชิ้นส่วนเสาประดับกรอบประตู ปราสาท Lobek Svay

บารายของปราสาท Lobek Svay

ปราสาทประธานปราสาททุก

บรรณาลัย ปราสาททูก

ชิ้นส่วนเสาประดับกรอบประตู ปราสาททูก

การบรรยายข้อมูลงานวิจัยของยุวนักวิจัยโรงเรียน Banteay Chhmar High School

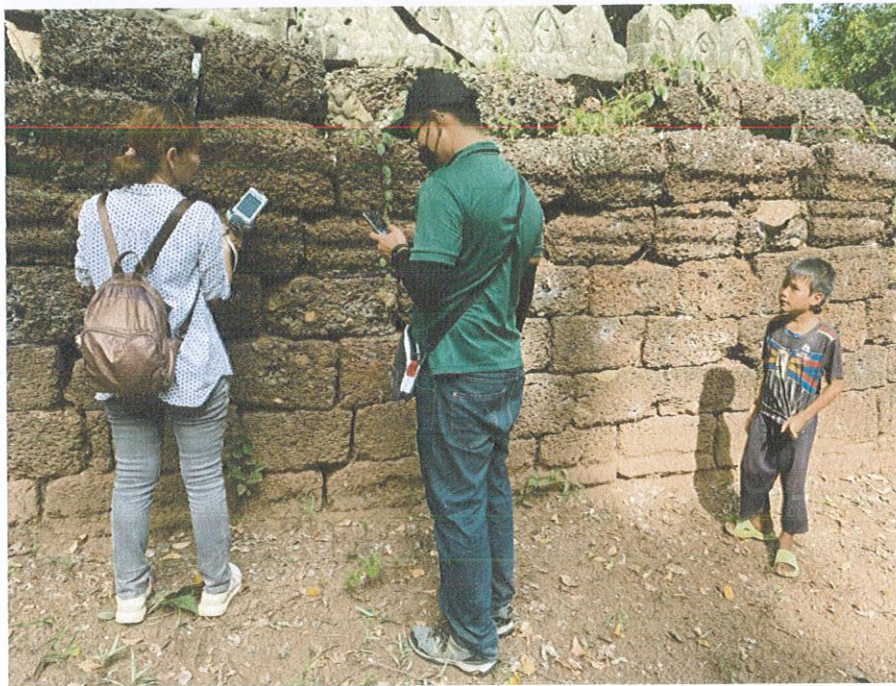
การบรรยายข้อมูลงานวิจัยของยุวนักวิจัยโรงเรียน Banteay Chhmar High School

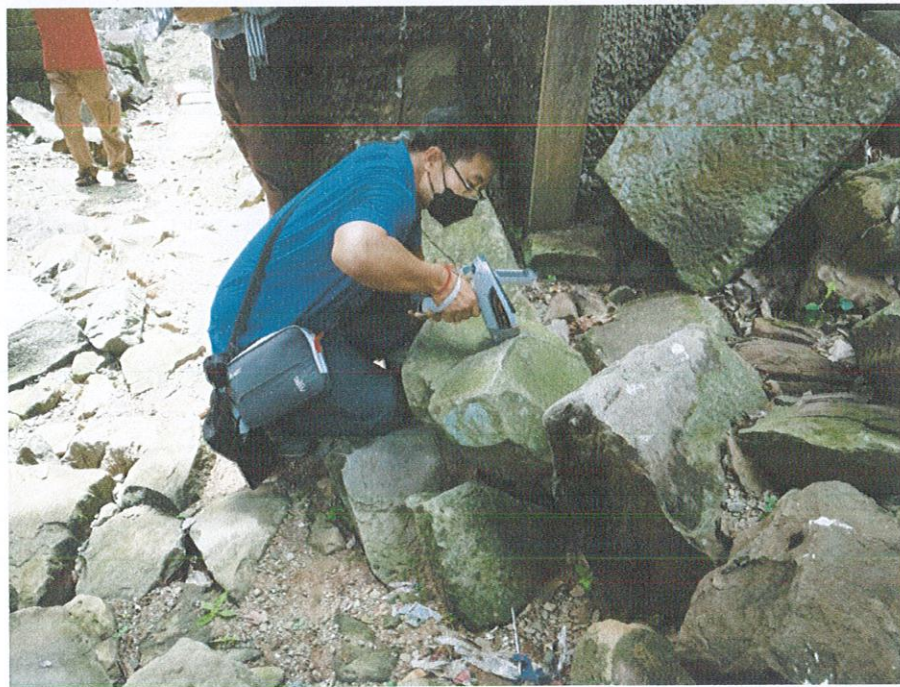
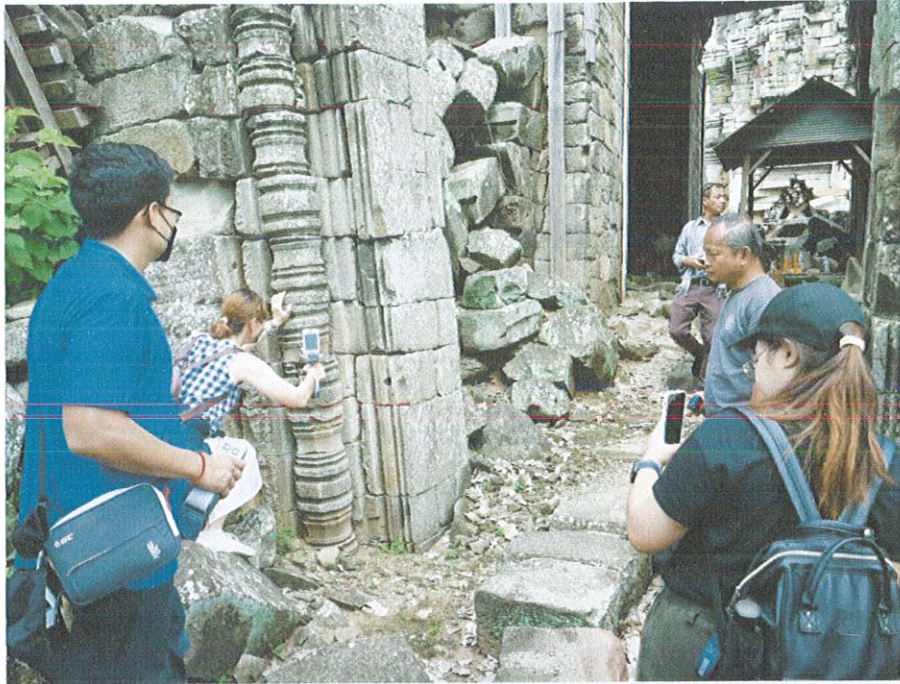
ยุวนักวิจัยโรงเรียน Banteay Chhmar High School

อบรมการใช้อากาศยานไร้คนขับแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงาน APSARA National Authority

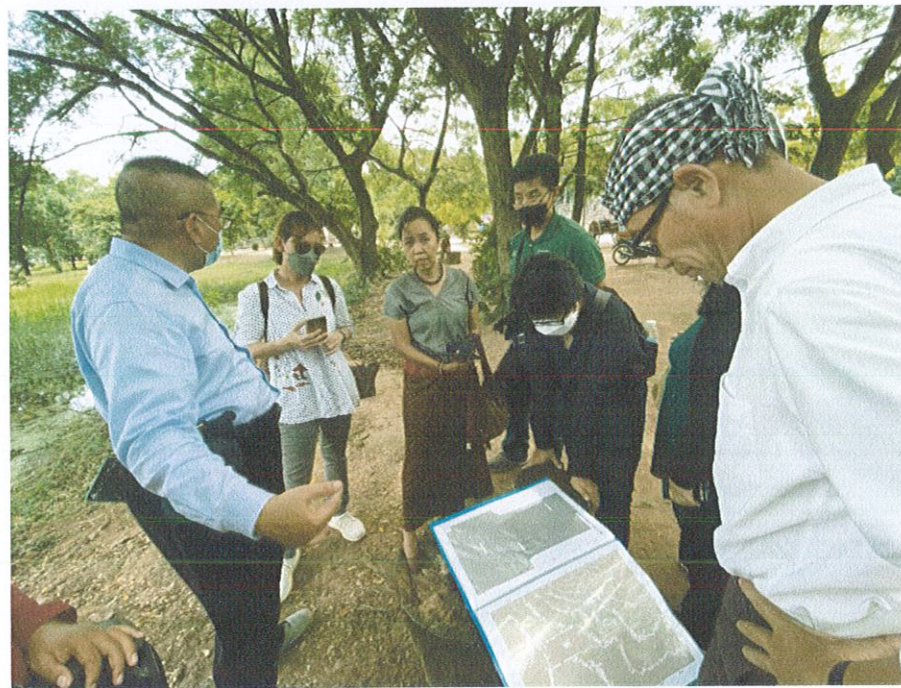
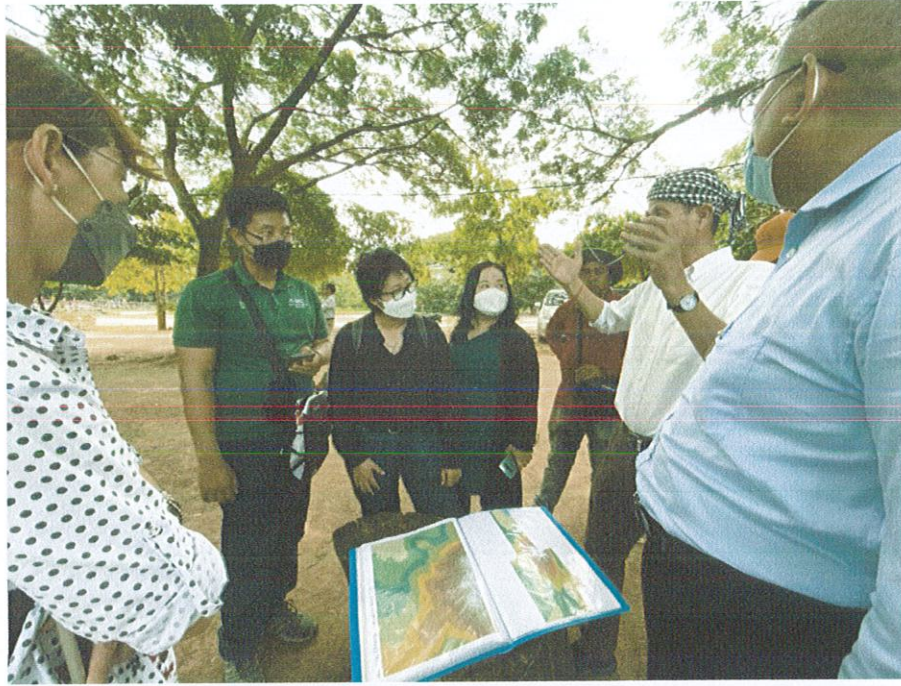
นักวิทยาศาสตร์จากสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) เก็บข้อมูลตัวอย่างหิน
จากปราสาทบันทายฉมาร์ด้วยเครื่อง X-ray fluorescence (XRF)

นักวิทยาศาสตร์จากสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) เก็บข้อมูลตัวอย่างหิน
จากปราสาทบันทายทัตด้วยเครื่อง X-ray fluorescence (XRF)

การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเรื่อง ระบบจัดการน้ำโบราณในพื้นที่ปราสาทบันทายฉมาร์

การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเรื่อง ระบบจัดการน้ำโบราณในพื้นที่ปราสาทบันทายฉมาร์

การสำรวจระบบจัดการน้ำโบราณในพื้นที่ปราสาทบันทายฉมาร์

https://drive.google.com/drive/folders/1RZRHn2NBKAKDuSPij0f20ms3OZq_-LZV?usp=sharing